

Oikeustapauskokoelma

Yhdistetyt asiat C-410/21 ja C-661/21

Rikosasiat, joissa vastaajina ovat FU ym.

(Hof van Cassatien esittämät ennakkoratkaisupyynnöt)

Unionin tuomioistuimen tuomio (toinen jaosto) 2.3.2023

Ennakkoratkaisupyyntö – Siirtotyöläiset – Sosiaaliturva – Sovellettava lainsäädäntö – Asetus (EY) N:o 987/2009 – 5 artikla – A1-todistus – Tilapäinen peruuttaminen – Sitova vaikutus – Todistus, joka on hankittu tai johon on vedottu petollisesti – Asetus (EY) N:o 883/2004 – 13 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohta – Tavallisesti kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa palkkatyötä tekevät henkilöt – Sen jäsenvaltion lainsäädännön sovellettavuus, jossa yhtiöllä on kotipaikka – Kotipaikan käsite – Yritys, jolle on myönnetty yhteisön liikennelupa asetusten (EY) N:o 1071/2009 ja (EY) N:o 1072/2009 nojalla – Vaikutus – Lupa, joka on hankittu tai johon on vedottu petollisesti

- Sosiaaliturva – Siirtotyöläiset – Sovellettava lainsäädäntö – Toiseen jäsenvaltioon kuin työnantajan sijoittautumisvaltioon lähetetyt työntekijät – Sijoittautumisjäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen antama A1-todistus – Todistusvoima muiden jäsenvaltioiden sosiaaliturvalaitoksiin ja tuomioistuimiin nähden – Sillä ei ole vaikutusta, että todistuksen antanut laitos keskeyttää tilapäisesti tämän todistuksen sitovat vaikutukset – Mahdollisuus jättää jäsenvaltiossa, jossa työ suoritetaan, vireille pannun rikosoikeudenkäynnin yhteydessä huomiotta tällainen todistus, joka on hankittu tai jota on käytetty petollisesti – Edellytykset (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 883/2004 johdanto-osan 15 perustelukappale, 11 artiklan 1 kohta ja 76 artikla ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 987/2009 johdanto-osan toinen ja kuudes perustelukappale sekä 5 ja 20 artikla)*
(ks. 42–45, 47–56, 58–65, 67 ja 68 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta)

- Sosiaaliturva – Siirtotyöläiset – Sovellettava lainsäädäntö – Yhtiöllä on hallussaan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten myöntämä yhteisön tieliikennelupa – Todistusvoima – Kiistatonta todistusta tämän yhtiön kotipaikasta kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettavan sosiaaliturvalainsäädännön määrittämiseksi (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 883/2004 13 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 987/2009 14 artiklan 5 a kohta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 1071/2009 3 artiklan 1 kohdan a alakohta, 5 artikla ja 11 artiklan 1 kohta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 1072/2009 4 artiklan 1 kohdan a alakohta)*

(ks. 72–78 ja 80–82 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta)

Tiivistelmä

FU on Belgiaan sijoittautuneen DRV Intertrans BV -nimisen yhtiön johtaja. Hän perusti myös Md Intercargo s. r. o -yhtiön, joka on sijoittautunut Slovakiaan. Slovakian toimivaltainen viranomaislainen on antanut A1-todistukset,¹ jotka osoittivat, että useat viimeksi mainitun yhtiön työntekijät kuuluvat Slovakian sosiaaliturvajärjestelmään.

Sociale Inspectien (Belgian sosiaaliturvan tarkastusviranomaislainen; jäljempänä sosiaaliturvan tarkastusviranomaislainen) suorittaman tarkastuksen perusteella voitiin havaita, että Md Intercargo oli perustettu lähettämään DRV Intertransille halpaa työvoimaa. Vaikka Md Intercargolla oli Slovakian viranomaisten myöntämä yhteisön liikennelupa maantiekuljetuksille, sillä ei kyseisen viranomaisen mukaan ollut Slovakiassa mitään merkityksellistä taloudellista toimintaa. FU:ta ja DRV Intertransia vastaan nostettiin näin ollen syyte sosiaaliturvamaksuihin koskevasta petoksesta, ja sosiaaliturvan tarkastusviranomaislainen pyysi todistukset antanutta slovakialaista laitosta peruuttamaan taannehtivasti asianomaisia työntekijöitä koskevat A1-todistukset. Kyseinen laitos vastasi, että se peruuttaisi tilapäisesti näiden todistusten sitovat vaikutukset, kunnes se antaa lopullisen ratkaisun tästä pyynnöstä sen jälkeen, kun rikosoikeudenkäynti on saatettu päätökseen.

PN on Belgiaan sijoittautuneen Verbraeken J. en Zonen BV -nimisen yhtiön (jäljempänä Verbraeken) johtaja. Hän on myös osaomistajana UAB Van Daele F:ssä, joka on Liettuaan sijoittautunut yhtiö, jolla on Liettuan viranomaisten myöntämä tieliikennelupa.

Sosiaaliturvan tarkastusviranomaisen suorittaman tutkimuksen mukaan PN ja Verbraeken olivat käyttäneet Van Daelea liettualaisten kuljettajien ottamiseksi työhön Belgiaan. PN:ää ja Verbraekenia vastaan nostettiin syyte muun muassa sosiaaliturvamaksuja koskevasta petoksesta.

FU:n ja DRV Intertransin sekä PN:n ja Verbraekenin todettiin syyllistyneen edellä mainittuun petokseen helmikuussa 2021 ja syyskuussa 2019 annetuilla tuomioilla.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu valitukset näitä kahdesta tuomiosta, pohtii sitä, sitooko A 1 -todistus edelleen jäsenvaltioiden laitoksia ja tuomioistuimia siinä tapauksessa, että todistuksen antanut laitos peruuttaa tilapäisesti niiden sitovat vaikutukset. Lisäksi se pyrkii yhtäältä saamaan unionin tuomioistuimelta selvennystä siihen, voidaanko A1-todistus jättää huomioimatta siinä jäsenvaltiossa aloitetussa rikosoikeudellisessa menettelyssä, jossa työ suoritetaan. Toisaalta se tiedustelee unionin tuomioistuimelta, mikä on yhtiön hallussa olevan yhteisöntieliikenneluvan todistusvoima määritettäessä, mitä kansallista sosiaaliturvalainsäädäntöä on sovellettava.

Unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen kysymykseen myöntävästi ja täsmentää kahta muuta kysymystä, jotka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimen on tuonut esille.

¹ A 1 -todistuksen antaa sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä 16.9.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 987/2009 (EUVL 2009, L 284, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 465/2012, 19 artiklan 2 kohdan mukaisesti sen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen nimeämä laitos, jonka sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan, osoittamaan, että työntekijöihin sovelletaan kyseisen jäsenvaltion lainsäädäntöä.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

Ensimmäiseksi unionin tuomioistuin toteaa, että unionin oikeuden² mukaan jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen antama A1-todistus sitoo sen jäsenvaltion laitoksia ja tuomioistuimia, jossa työ suoritetaan, myös silloin kun tämän viimeksi mainitun jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen todistuksen antaneelle laitokselle osoittaman uudelleentarkastelua ja peruuttamista koskevan pyynnön johdosta todistuksen antanut laitos on ilmoittanut keskeyttävänsä tilapäisesti mainitun todistuksen sitovat vaikutukset siihen asti, kunnes se ratkaisee tämän pyynnön lopullisesti. Tällaisissa olosuhteissa sen jäsenvaltion tuomioistuin, jossa työ suoritetaan ja jossa on pantu vireille rikosoikeuskäynti sellaisia henkilöitä vastaan, joiden epäillään hankkineen A1-todistuksen tai käyttäneen sitä petollisesti, voi todeta petoksen ja sivuuttaa sen vuoksi tällaisen todistuksen kyseisen rikosoikeudenkäynnin tarpeita varten. Tätä varten kahden edellytyksen on täytyttävä: yhtäältä kohtuullisen ajan on oltava kulunut ilman, että todistuksen antanut laitos on tarkastellut uudelleen sitä, oliko kyseisen todistuksen antaminen perusteltua, ja ottanut kantaa vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen esittämiin konkreettisiin seikkoihin, joiden perusteella voidaan ajatella, että kyseinen todistus on hankittu tai siihen on vedottu petollisesti, tarvittaessa toteamalla kyseinen todistus mitättömäksi tai peruuttamalla se; toisaalta oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaan oikeuteen kuuluvia takeita, jotka näille henkilöille on annettava, on oltava noudatettu.

Unionin tuomioistuin täsmentää tältä osin aluksi, että siltä osin kuin vain A1-todistusten peruuttaminen ja pätemättömäksi julistaminen kumoaa todistusten sitovat vaikutukset jäsenvaltioiden laitoksiin ja tuomioistuihin nähden,³ todistuksen antaneen laitoksen päätös peruuttaa se väliaikaisesti ei johda siihen liittyvien sitovien vaikutusten menettämiseen.

Tämän jälkeen A1 -todistuksen antaneen laitoksen päätös peruuttaa todistus on tehtävälaitosten väliseen vuoropuheluun ja sovitteluun perustuvan menettelyn⁴ yhteydessä, kun tällaisen todistuksen antamisen perusteltavuuden uudelleentarkastelun seurauksena tämä laitos katsoo, että sen sosiaaliturvajärjestelmää ei sovelleta asianomaiseen työntekijään. Sen hyväksyminen, että todistuksen antanut laitos voisi, vaikka vain tilapäisesti, poistaa A1-todistuksen sitovat vaikutukset tutkimatta ennalta uudelleen sen antamisen perusteltavuutta tai määrittämättä, mitä sosiaaliturvajärjestelmää asianomaiseen työntekijään sovelletaan, merkitsisi sekä kyseisen menettelyn soveltamista koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen että sen tavoitteen huomiotta jättämistä sekä vilpittömän yhteistyön periaatteen, jolle kyseinen menettely perustuu, laiminlyöntiä.

Tällaisessa tilanteessa on lisäksi niin, että koska kyseessä olevalla A1-todistuksella ei ole sitovia vaikutuksia, muiden jäsenvaltioiden laitokset voisivat saattaa asianomaisen työntekijän omien sosiaaliturvajärjestelmiensä piiriin, mikä olisi omiaan lisäämään näiden järjestelmien päällekkäisyyden riskiä, heikentäen näin periaatetta, jonka mukaan palkansaajat kuuluvat yhteen ainoaan järjestelmään, sekä sovellettavan järjestelmän ennakoitavuutta ja näin ollen oikeusvarmuuden periaatetta. Lisäksi sosiaaliturvajärjestelmien mahdollinen päällekkäisyys voisi vaarantaa työntekijöiden vapaan liikkuvuuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden helpottamisen tavoitteen.

² Unionin tuomioistuin tukeutuu asetuksen N:o 987/2009 5 artiklaan.

³ Ks. asetuksen N:o 987/2009 5 artiklan 1 kohta.

⁴ Tästä menettelystä säädetään sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29.4.2004 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 883/2004 (EUVL 2004, L 166, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 22.5.2012 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 465/2012 (EUVL 2012, L 149, s. 4).

Lopuksi unionin tuomioistuin täsmentää, että vaikka käsiteltävässä asiassa vuoropuhelu- ja sovittelumenettely on aloitettu, A1-todistukset antanut laitos on kuitenkin päättänyt lykätä niiden pätevyyden uudelleentarkastelua ja sovellettavan sosiaaliturvajärjestelmän arviointia siihen saakka, kunnes sen jäsenvaltion, jossa työ suoritetaan, tuomioistuimissa vireillä oleva rikosoikeudenkäynti on saatu päätökseen. Kyseinen laitos ei näin ollen ole tarkastellut uudelleen todistuksia, joiden petollinen saaminen tai käyttö on ollut edellä mainitun rikosoikeudenkäynnin kohteena, eikä se ole ottanut kohtuullisessa ajassa kantaa vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen tältä osin esittämiin seikkoihin. Näihin seikkoihin on siten voitava vedota tällaisen menettelyn kuluessa, jotta tuomioistuin saataisiin sivuuttamaan kyseiset todistukset.

Toiseksi unionin tuomioistuin toteaa, että unionin oikeuden⁵ mukaan se, että yrityksellä on jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten myöntämä yhteisön liikennelupa maantiekuljetuksille, ei ole kiistaton todiste kyseisen yrityksen kotipaikasta tässä jäsenvaltiossa sovellettavan kansallisen sosiaaliturvalainsäädännön määrittämiseksi.

Unionin tuomioistuin täsmentää tältä osin, että koska yhteisön liikenneluvan myöntäminen yritykselle maantiekuljetusten harjoittamista varten edellyttää ”tosiasiallista ja pysyvää toimipaikkaa”,⁶ kuljetusyrityksen kotipaikan määrittämisen perusteet tällaisen luvan myöntämiseksi eroavat perusteista, joita käytetään tällaisen yrityksen ”kotipaikan tai liiketoimipaikan” määrittämiseksi.⁷ Vaikka ”kotipaikan tai liiketoimipaikan” liittymätekijä määräytyy sen paikan perusteella, josta käsin yrityksen tosiasiallinen hallinnointi ja järjestäminen tapahtuu, ”tosiasiallisen ja pysyvän toimipaikan” käsitteellä viitataan pääasiallisesti paikkaan, jossa yrityksen keskeisiä asiakirjoja säilytetään ja jossa sen tekniset ja hallinnolliset välineet ja laitokset sijaitsevat.

⁵ Unionin tuomioistuin tukeutuu asetuksen N:o 883/2004 13 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohtaan, maantieliikenteen harjoittajan ammatin harjoittamisen edellytyksiä koskevista yhteisistä säännöistä ja neuvoston direktiivin 96/26/EY kumoamisesta 21.10.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1071/2009 (EUVL 2009, L 300, s. 51) 3 artiklan 1 kohdan a alakohtaan ja maanteiden kansainvälisen tavaraliikenteen markkinoille pääsyä koskevista yhteisistä säännöistä 21.10.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1072/2009 (EUVL 2009, L 300, s. 72) 4 artiklan 1 kohdan a alakohtaan.

⁶ Asetuksen N:o 1071/2009 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettulla tavalla.

⁷ Asetuksen N:o 883/2004 13 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohdassa tarkoitettulla tavalla.